

Nr 89.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1920 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vidtagande av åtgärder för tillgodoseende av elektrisk energi för landsbygden i det område, som omfattas av sydsvenska kraftaktiebolaget.

(1:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 134 i första kammaren av herrar *Pålsson* och *Jesper* samt nr 153 i andra kammaren av herr *Månsson* i Erlandsro m. fl., har hemställts, att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om omedelbart vidtagande, redan under detta år, av lämpliga åtgärder för tillgodoseende av elektrisk energi för landsbygden i det område, som omfattas av sydsvenska kraftaktiebolaget, samt att anvisa ett belopp av 3 miljoner kronor för påbörjande av ifrågavarande arbete.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionerna.

Uti två vid 1919 års lagtima riksdag väckta likalydande motioner hemställdes om medgivande av tillstånd för sydsvenska kraftaktiebolaget att för tillgodoseende av elektrisk kraft inom det av bolaget omfattade området inköpa eller arrendera vissa staten tillhöriga vattenfall i Lagan.

Utskottet.

I sitt över motionerna avgivna utlåtande nr 83 anförde statsutskottet, som i ärendet införskaffat utlåtanden av vattenfallsstyrelsen, järnvägsstyrelsen och elektrifieringskommittén, för egen del, bland annat, följande:

»Enär den i ärendet verkställda utredningen sålunda synes giva vid handen, att skäl icke föreligger för att staten på sätt motionärerna föreslagit till sydsvenska kraftaktiebolaget överlåter dispositionsrätten till ifrågavarande vattenfall i Lagan, har utskottet icke ansett sig kunna biträda den av motionärerna i ämnet gjorda framställningen. Då utskottet alltså går att avstyrka förevarande motioner, får utskottet emellertid, under erinran om de undersökningar, som för närvarande inom elektrifieringskommittén pågå rörande bland annat energibehovet inom de sydligaste delarna av landet, framhålla önskvärdheten av att dessa undersökningar bedrivs med största möjliga skyndsamhet. Tillika vill utskottet hava uttalat, att utskottet vidare förutsätter, att vid sagda undersökningar ävensom vid uppgörandet i övrigt av planerna för elektrifieringen inom Sydsverige tillbörlig hänsyn tages till de kraftbehov, som genom ifrågavarande bolag tillgodoses, så att ett eventuellt erforderligt samarbete mellan vederbörande statsmyndigheter och bolaget kan, till vinnande av ett rationellt utnyttjande av de för ändamålet tillgängliga kraftkällorna, i nämnda landsdelars intresse komma till stånd.»

I enlighet med statsutskottets hemställan blevo motionerna av riksdagen avslagna.

I nu förevarande motioner anföres såsom skäl för upptagande av framställningen om statens omedelbara vidtagande av lämpliga åtgärder för ifrågavarande områdes tillgodoseende med elektrisk energi, att kraftfrågan inom ifrågavarande område under sistlidna år högst avsevärt förvärrats till följd av den hastiga utveckling, som elektrifieringen under krigsåren tagit. Med hänsyn härtill och då motionärerna vidare ansett sig kunna konstatera, att vattenkraften i Sydsvenska kraftaktiebolagets egna vattenfall vore otillräcklig för områdets fullständiga tillgodoseende med elektrisk kraft, syntes enligt motionärernas mening den tidpunkt nu vara inne, då kraft från andra vattenfall måste tillföras. Mörrumström och Helgeån kunde enligt deras uppfattning icke erbjuda det krafttillskott, som krävdes. Därest icke statens vattenfall i Lagan finge tillgripas, ansåge sig motionärerna därför böra hänvisa till framdragandet redan nu av en stamlinje från Trollhättan till sydvästra Sverige.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning infordrat utlåtande av elektrifieringskommittén och vattenfallsstyrelsen.

Från Skånes elektriska kontrollförening av elektrifieringskommittén införskaffade uppgifter bestyrka, framhåller kommittén i sitt utlåtande, motionärernas framställning av kraftbristen och de därmed förenade olägenheterna.

Enligt kommitténs mening syntes det emellertid vara uppenbart, att de mest angelägna kraftbehoven inom ifrågavarande område icke kunde fyllas annat än genom värmekraft. Den »akuta» kraftbristen

vore nämligen icke en följd av att vattenkraftstillgångar saknades, utan hade vållats därav att under kristidsförhållandena kraftbehovet vuxit hastigare än möjligheten att genom nya kraftstationsanläggningar öka krafttillgången.

Genom korrespondens med Sydsvenska kraftaktiebolaget hade kommittén uttrönt, att högst betydande anstalter träffats av bolaget för att fortast möjligt öka energitillgångarna. Avtal hade även av bolaget träffats om visst samarbete med Hemsjö kraftaktiebolag, som jämväl för sin del igångsatt en del utbyggnader.

Enligt vad Sydsvenska kraftaktiebolaget till kommittén meddelat, borde bolaget under vissa förutsättningar kunna till instundande höst utan någon större ransonering leverera ström i kontraktenslig utsträckning till sina nuvarande abonnenter.

Vad därefter beträffade frågan om tryggheten för framtiden av krafttillgången hade av kommittén verkställda utredningar givit vid handen, att krafttillgångarna inom det naturligt givna kraftdistriktet »Sydsvenska—Hemsjö», omfattande Skåne, Blekinge, södra Halland och södra Småland, torde vara tillräckliga för tillgodoseendet av distriktets kraftbehov under de närmaste 10 à 15 åren. Förutsättningen härför vore dock givetvis, att kraftdistriktets vattenfall rationellt utbyggdes, deras källsjöar reglerades och vattenhushållningen genom profilreglering ordnades enhetligt och ändamålsenligt.

Den ytterligare kraft, som kunde erfordras inom Sydsvenska kraftaktiebolagets område, skulle därför enligt kommitténs förmenande kunna erhållas från Hemsjösystemet.

Med hänsyn till dessa förhållanden har kommittén icke ansett sig kunna tillstyrka någon utarrendering av Lagafallen eller utbyggnad av stamlinjen till Skåne, så mycket mindre som ett dylikt ingrepp enligt kommitténs förmenande kunde tänkas medföra en rubbning av den eljest naturliga utvecklingen.

Då det emellertid med hänsyn till det skånska jordbrukets och den skånska industriens vitala betydelse för hela landets hushållning vore av största vikt, att Skånes kraftfråga effektivt tryggades, borde enligt kommitténs mening staten givetvis vara beredd att, i händelse så skulle påfordras, omedelbart ingripa för ordnande av krafttillförseln till västra Skåne. För den skull ansåg sig kommittén slutligen böra tillstyrka det av motionärerna begärda anslaget.

Från vattenfallsstyrelsens sida hava i huvudsak framförts enahanda synpunkter, och har styrelsen även kommit till samma resultat som elektrifieringskommittén.

Av vad elektrifieringskommittén och vattenfallsstyrelsen i ärendet anfört synes utskottet framgå, att ifrågavarande områdes behov av elektrisk kraft bör kunna under en avsevärd tid framåt tillgodoses, därest ett genomfört samarbete mellan sydsvenska kraftaktiebolaget och Hemsjö kraftaktiebolag kommer till stånd. Förutsättningen för uppnåendet av det önskade resultatet torde härvid såsom elektrifieringskommittén anfört vara, att kraftdistriktets i bolagens ägo befintliga vattendrag rationellt utbyggas, källsjöarna regleras och vattenhushållningen ordnas på ett enhetligt och ändamålsenligt sätt. På denna väg torde också enligt utskottets, på elektrifieringskommitténs och vattenfallsstyrelsens uppgifter grundade uppfattning kraftbehovet inom sydsvenska kraftaktiebolagets område kunna tillfredsställas på ett ur nationalekonomisk synpunkt bättre sätt, än om kraft genom utbyggnad av stamlinjen från Trollhättan till Skåne skulle hämtas från nordligare kraftverk.

Elektrifieringskommittén har visserligen upplyst, att det för närvarande mest framträdande behovet av elektrisk kraft inom sydsvenska kraftaktiebolagets område torde kunna tillgodoses genom inom kraftdistriktet frambringad värmeelektricitet (ångcentral). Den på sådant sätt alstrade elektriska kraften torde emellertid enligt vad utskottet erfarit komma att i längden för konsumenterna ställa sig väsentligt dyrare än vattenkraftelektriciteten. Möjligheten åter att erhålla erforderlig mängd vattenkraftelektricitet är på sätt ovan framhållits närmast beroende på, huruvida överenskommelse kan träffas mellan berörda båda bolag. Utskottet anser sig emellertid med hänsyn härtill hava skäl förutsätta, att från bolagens sida åtgärder i antydd riktning komma till stånd; och förväntar utskottet, att Kungl. Maj:t skall med uppmärksamhet följa utvecklingen av denna fråga. Skulle det emellertid visa sig, att på angivet sätt ett nöjaktigt resultat icke kan inom närmaste tiden uppnås, bör enligt utskottets mening Kungl. Maj:t hava tagit i övervägande, huruvida och på vad sätt ett statsingripande bör ske. Ett för jordbruket och industrien uti förevarande landsdelar så betydelsefull fråga som tillhandahållande åt dessa näringar av elektrisk kraft får nämligen enligt utskottets uppfattning under inga förhållanden undanskjutas. Därest Kungl. Maj:t skulle finna åtgärder i förevarande avseende böra från statens sida vidtagas, håller utskottet före, att förslag därom bör föreläggas nästkommande års riksdag. Av vad utskottet sålunda anfört följer, att utskottet icke nu kan biträda motionärernas förslag om anvisande av det för sådant ändamål begärda anslaget. Utskottet hyser så mycket mindre några betänkligheter mot att intaga denna ståndpunkt, som sydsvenska kraftaktiebolaget på sätt framgår av elektrifieringskommitténs yttrande

under tiden torde kunna genom redan vidtagna åtgärder utan någon större ransonering leverera kraft i kontraktssenlig utsträckning till sina nuvarande abonnenter och det närmaste behovet för övrigt på sätt ovan framhållits endast torde kunna tillgodoses genom värmekraft.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av de i ämnet väckta motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande under av utskottet här ovan angiven förutsättning för nästkommande riksdag av förslag till åtgärder för tillgodoseende av elektrisk kraft för landsbygden i de av utskottet här ovan berörda områden.

Stockholm den 31 maj 1920.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Ericsson Aaby, Norin, Träff, Elisson, Ingeström, Lindskog, Lundström, Sävström, Pettersson Olaus, Sederholm och Ericsson i Arboga.
